

150-jarige eiken in eiken-haagbeukenbos. Houtvesterij „De Graafschap“.

HET GOUDEN JUBILEUM VAN ONS STAATSBOSBEHEER

door

H. VAN VLOTEN

Op 21 Juli 1949 was het 50 jaar geleden, dat het Staatsbosbeheer werd ingesteld. Naar aanleiding van dit jubileum verschenen in de dagbladen waarderende artikelen van grotere of kleinere omvang, die het Nederlandse Volk nog eens nadrukkelijk doen beseffen, welke grote betekenis de jubilerende dienst heeft voor ons land. Vertegenwoordigers van de pers hadden tevoren gelegenheid, zich op de Veluwe te overtuigen van de uiteenlopende aspecten van het werk, dat het Staatsbosbeheer in de afgelopen periode heeft voltooid en wat het van jaar tot jaar nog verricht.

Van ons bosbouwers, als insiders, mag worden gezegd, dat wij dit alles nog beter naar waarde weten te schatten dan de pers. Maar juist daarom zou de redactie van het Nederlandsch Boschbouw Tijdschrift de gelegenheid om de aandacht van zijn lezers voor dit gouden jubileum te vragen, niet graag voorbij willen laten gaan. In een van de volgende artikelen wordt een verslag gegeven van de feestelijke bijeenkomst te Utrecht ter ere van het jubileum. Komende generaties en wie geen gelegenheid hadden aanwezig te zijn, zullen daaruit een betere en wat uitvoeriger indruk van de herdenking krijgen dan uit de wat sobere verslagen in de dagbladen.

Gezien het grote aantal sprekers, die elk op hun wijze en op hun eigen gebied uitdrukkingen aan hun waardering, lijkt het haast onmogelijk in mijn beschouwing als hoofdredacteur van dit tijdschrift berhalingen te vermijden. Anderzijds vind ik een zekere geruststelling bij het doen van enkele grepen uit de artikelen, die onze dagbladen aan het jubileum hebben gewijd. Daarbij blijkt immers, dat dezelfde gegevens en hetzelfde gebeuren tot een nogal gevarieerde reactie hebben geleid. Zo las ik boven een courantenartikel: „Groeiende bevolking schept problemen voor het bos.” Het dagblad „Trouw” legde de nadruk op: „Nederland moet zuinig zijn op zijn bossen. — Wetenschap en praktijk gaan hand in hand”. En het „Algemeen Handelsblad” constateerde: 50 Jaar plant Staatsbosbeheer bomen..... en ziet toch nog het bos”, waaronder: „Het oog wil ook wat”.

Van het nu 32.000 ha grote Staatsbosbezit werden ruim 20.000 ha door het Staatsbosbeheer aangelegd op voorheen woeste gronden. Daarbij komen bovendien nog de voor gemeenten met renteloos voorschot door het Staatsbosbeheer ontgonnen terreinen ter grootte van 15.500 ha. Het spreekt dus wel vanzelf, dat het overwegen van de arbeid ten behoeve van ontginning tot bos heeft geleid tot een perfectioneren van de methoden van bosaanleg. Daarbij heeft het Staatsbosbeheer een schat van ondervinding opgedaan, waarvan de gehele bosbouw in ons land kan profiteren en waarvoor ook in het buitenland een grote belangstelling bestaat. In mededelingen op vergaderingen van de Nederlandsche Bosbouw Vereeniging, in rapporten en artikelen in het Nederlandsche Bosbouw Tijdschrift en in buitenlandse vakbladen vinden wij hiervan de weerspiegeling. Hierbij heeft men een bepaalde ontwikkeling doorgevoerd uitenlopend voor de verschillende delen van het land zoals Drente, Noord-Brabant en de kuststreek met de eilanden. Dat men daarbij niet in de eerste plaats overwegingen van rationaliteit kon volgen, ligt voor de hand en was zelfs geboden, toen het in tijden van werkeloosheid noodzakelijk was aan zoveel mogelijk handen werk te verschaffen. Bovendien kan vaker dan menigeen denkt, te grote zuinigheid bedriegen en is zij menig maal slechts quasi rationeel gebleken.

Zeker is in elk geval door het corps van wetenschappelijk goed onderlegde houtvesters van het Staatsbosbeheer met het aan bosbouwers eigen enthousiasme iets opgebouwd, dat voor Nederland van grote waarde genoemd moet worden. Daarbij werd in groeiende mate gebruik gemaakt van de inzichten die de bosbouwwetenschap en de nauw geliëerde vakken bijv. de plantensociologie ons verschaffen. De geest van het Staatsbosbeheer is tevens een waarborg, dat men ook op andere gebieden zoals de agrogeologie en de boomveredeling zich elke vooruitgang in de wetenschap te nutte zal maken.

Bij het ontginnen is men natuurlijk niet blijven staan. De oudste van de nieuwe bossen zijn reeds lang in het stadium van de verpleging getreden. Daarbij kwamen de dunning en het afzetten van de eerste producten met hun verschillende aspecten aan de orde. Het meten en sorteren, in onze oudste Staatshoutvesterij „Breda” reeds zo lang beoefend, heeft geleidelijk overal zijn intrede gedaan. Sedert 1943 is er verder een speciale afdeling werkzaam, die zich tot taak ziet gesteld, gegevens voor de bedrijfsplannen te verzamelen. Hiermede hoopt men aan elke jongere houtvesterij een „compas” te geven, om tot normale bos-verhoudingen

te geraken, die het mogelijk zullen maken, om een regelmatige kap en verjonging, een regelmatig verdeelde behandeling, dus regelmatig terugkerende kosten en opbrengsten te bereiken. Want — dit moet hier wel worden betoond, al is het misschien meer voor de buiten de bosbouw staande lezers dan voor de bosbouwers bestemd — een goed bosbezit moet dynamisch zijn. Elke opstand bereikt zijn tijd van rijpheid, de tijd, dat hij plaats moet maken voor een nieuwe jonge cultuur. Dit geldt voor het Staatsbosbezit even goed als voor het bos in particuliere eigendom. Men mag verschillen in inzicht over de juiste omloop, maar in een behoorlijk beheerd bosbezit behoort voor een gestadige wisseling te worden gezorgd.

Al de ervaringen van cultuur tot kap, van het begin tot een nieuw begin, de gehele ontwikkeling van het beheer onzer Staatsbossen bij een geleidelijke uitbreiding van het bezit hebben uit de aard der zaak in de eerste plaats hun waarde voor het Staatsbosbeheer zelf. Maar ik stipte het boven reeds aan, de betekenis reikt veel verder. Ook het beheer van de bossen der gemeenten, verschillende verenigingen en van de particuliere eigenaren kan van het voorbeeld der op een technisch hoog peil beheerde bossen van het Staatsbosbeheer veel voordeel hebben. Men wordt erdoor gestimuleerd tot verbeteringen in het eigen bedrijf en kan ook wel van foutieve plannen worden terughoudend. Deze directe invloed van het werk van het Staatsbosbeheer is voor de ontwikkeling van de gehele bosbouw zelf in ons land van grote waarde. Daarnaast echter mogen wij niet onderschatten welke indirecte gevolgen zijn werkzaamheid voor onze bosbouw heeft gehad. Wanneer het Derde Wereld Bosbouw Congres vaststelt: „De erkenning van de betekenis van bossen in de moderne samenleving is niet meer beperkt tot een kleine groep van specialisten”, dan hebben wij dit voor zover het ons land betreft, in de eerste plaats te danken aan het Staatsbosbeheer. Het „General Report” van het congres te Helsinki (1949) legt nog nader uit: „Het belang van bossen voor het hield van de bodem, hun beschermende invloed zo goed als het essentiële aandeel, dat een groeiende verscheidenheid van bosproducten tot het hedendaagse economische leven bijdraagt”, wij mogen voor ons land hieraan toevoegen de enorme betekenis van het bos voor recreatie en volksgezondheid, „worden veel beter begrepen en gewaardeerd door regeringen, industrie en door het grote publiek dan ten tijde van de vorige wereld bosbouw congressen”. De grotere waardering en het betere begrip voor de betekenis enerzijds, voor de moeilijkheden en noden van het bos en de bosbouwers in Nederland anderzijds zijn in de eerste plaats gevolg van het werk gedaan door het Staatsbosbeheer. Als bosbouwers moeten wij daarvoor zeer erkentelijk zijn.

Gevolg van deze verhoogde, meer algemene belangstelling is geweest, dat aan het Staatsbosbeheer behalve het volledig beheer van zijn eigen goederen na verloop van tijd ook werden opgedragen: de uitvoering der wettelijke bepalingen de bosbouw betreffende, de bescherming van het natuurschoon (beide voorzover niet aan andere Rijksorganen opgedragen) en de bosbouwvoorlichtingsdienst in de meest uitgebreide zin (Kon. Besluit van 16-2-1929 no 45). Aanvankelijk geconsolideerd in de Boswet 1922, uitgebreid in de Natuurschoonwet 1928 bereikten de bevoegdheden van het Staatsbosbeheer wat betreft de uitvoering van wettelijke bepalingen hun hoogtepunt kort voor en gedurende de laatste wereldoorlog.

De taak van de houtvesters van het Staatsbosbeheer kreeg daardoor telkens duidelijker een tweeslachtig karakter. Hun positie werd zodoende niet slechts verzwakt door de grotere omvang van het werk, vooral door een in administratieve zin tijdrovende uitbreiding, maar zij werden, behalve de technische beheerders van het Staatsbosbezit en toebehoren, ook uitvoerders van de ingrijpende wettelijke bepalingen betreffende de relatief zo uitgestrekte particuliere bossen. Wij kunnen dankbaar zijn voor de wijze, waarop iedereen getracht heeft, deze niet eenvoudige combinatie van taken tot een zo goed mogelijk einde te brengen. Menige houtvester heeft het uitstekend verstaan, in andere gevallen bleek dit moeilijker. Maar het kan niet ontkend worden, dat op deze wijze over het algemeen het eigenlijke beheer van de eigen houtvesterij in het gedrang moest komen.

Wat betreft de bosbouwvoorlichtingsdienst in de meest uitgebreide zin, werden zonder twijfel aan departementen, gemeenten, verenigingen ten algemene nutte en andere organen belangrijke diensten bewezen. Men zie hiervoor slechts de lange rij van sprekers op 2 Augustus 1949. Doch niettegenstaande de meer of minder incidentele voorlichting bij de uitvoering van de Natuurschoonwet 1928 en bij de verplichte herbebossingen hebben de houtvesters van het Staatsbosbeheer zich tot heden nog niet kunnen ontwikkelen tot bosbouwconsulenten in de geest zoals wij die in de Land- en Tuinbouw kennen.

Het getuigt m.i. dan ook van een goed inzicht, dat in Zweden en Finland voor het beheer van Staatsbossen afzonderlijke diensten functioneren, en dat daarnaast een tweede organisatie voor de uitvoering van de wettelijke bepalingen voor de particuliere bossen heeft te zorgen, die bijv. in Zweden, naar mij onlangs werd duidelijk gemaakt, uitstekende diensten bewijst in de vorm van adviezen.

In het algemene verslag van het congres in Helsinki lezen wij: „In de Wereld-Bosbouw is vooruitgang te constateren. Maar het zou verkeerd en onwettelijk zijn, te menen, dat alles daar voor elkaar en in orde is. In werkelijkheid is er nog veel te doen.”

Ook bij deze mijlpaal voor Staatsbosbeheer hebben wij vooruit te zien en te beseffen, dat er nog veel te doen is, ja dat een moeilijk programma ons nog wacht. Ik spreek daarbij gaarne de wens uit, dat het Staatsbosbeheer de moeilijkheden die voor ons liggen, zal helpen oplossen en ook in de toekomst zijn waardevolle bijdrage aan de verdere ontwikkeling van onze bosbouw zal mogen leveren tot heil van Nederland.

Niettemin, bij dit gouden jubileum moeten wij ons bezinnen op al het goede dat is bereikt en moeten ons erover verheugen. Wij hebben alle redenen het Staatsbosbeheer van laag tot hoog geluk te wensen met de verrichte prestaties.